

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

El procés de reclutament del terrorista gihadista

TÈCNIQUES EMPRADES PER A LA CAPTACIÓ DE NOUS ALIATS

Sònia Clopés González

TREBALL FINAL DE GRAU | 4T CRIMINOLOGIA

TUTOR: FRANCESC XAVIER MORENO OLIVER

20 DE MAIG DE 2016

PARAULES: 12.498

ÍNDEX

ABSTRACT.....	3
1. INTRODUCCIÓ	4
2. FORMULACIÓ DEL PROBLEMA	5
3. OBJECTIUS DE LA INVESTIGACIÓ.....	7
4. MARC TEÒRIC	8
4.1 Antecedents històrics del terrorisme	8
4.2 Concepte de terrorisme	9
4.3 Elements centrals del terrorisme	10
4.4 El terrorisme en els nostres dies: la immolació terrorista	11
4.5 En cerca de la popularitat.....	12
4.6 El nou ús d'Internet.....	13
4.7 Reacció penal	14
5. METODOLOGIA	14
6. RESULTATS.....	16
6.1 Perfil dels reclutadors.....	16
6.2 Perfil del possible recluta	17
6.3 Mecanismes de reclutament i radicalització	19
6.3.1 Sistemes de reclutament i radicalització a Orient.....	19
6.3.2 Sistemes de reclutament i radicalització a Occident	20
a) Mesquites i oratoris	21
b) Centres Penitenciaris	22
c) Altres zones	23
d) Internet.....	23

6.3.3 Sistemes de reclutament i radicalització de la dona occidental.....	25
6.4 Procés de captació.....	26
6.5 Procés d'adoctrinament i entrenament.....	29
7. ANÀLISIS DE RESULTATS	30
8. CONCLUSIONS	33
8.1 Noves propostes de recerca.....	36
9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	36
10. ANNEXOS	42
10.1 Immolació terrorista perpetrada per la dona	42
10.2 Agents involucrats en la fase de captació	43
10.3 Elements que faciliten la captació i radicalització de l'individu.....	44
10.3.1 Ideari social de l'individu que esdevé terrorista.....	45
10.4 Classificació de les tècniques de manipulació psicològica coercitiva	46

ABSTRACT

En el present estudi es realitza un anàlisi crític de la interrupció del terrorisme gihadista a Occident, que ha posat en evidència l'evolució que han sofert les tècniques de captació en els darrers anys.

Les mesquites i oratoris, els Centres Penitenciaris i altres zones de trobada de comunitats immigrants han actuat com a centres de cultiu per a la radicalització i posterior captació. Tot i això, el major increment de la presència del terrorisme islamista a Europa ha vingut acompanyat d'Internet; eina que ha estat emprada per arribar a un nombre considerable de subjectes anònims, amb un trasfons nacional, ètnic, cultural, social o lingüístic diferent. És per això que el següent treball es focalitza en analitzar, mitjançant una revisió documental exhaustiva, quines són les tècniques i els sistemes de reclutament i radicalització emprats a Occident en l'actualitat; alhora que s'estudia el perfil majoritari dels reclutadors, així com dels individus reclutats per a fer la seva gihad.

Paraules clau: reclutament, captació, immigrants, terrorisme gihadista, Islam

In this study I have made a critical analysis of the explosion of jihad terrorism in the West, which has demonstrated great success in developing their techniques for obtaining new recruits over the last few years.

The mosques and oratories, the penitentiary center and other meeting places for immigrant communities have acted as centers for cultivating, radicalizing and later recruitment. In spite of this, the greatest increase in the presence of terrorism in Europe has come via the Internet. This tool has been used to reach a considerable quantity of anonymous subjects across different national, ethnic, cultural, social and linguistic differences. For this reason the following project is focused on analysis thought an exhaustive review of documents to see what are the techniques and systems for capturing and radicalizing recruits in the West. At the same time it is intended to study the profile of the majority of recruits and the way these individuals carry out their own jihad.

Key words: recruitment, collection, immigrants, jihadist terrorism, Islam

1. INTRODUCCIÓ

Resulta inevitable afirmar que el gihadisme ha guanyat importància en els darrers anys. El terrorisme ha colpejat la societat occidental i pot tornar-ho a fer, amb atemptats semblants als executats a París, el 13 de novembre de 2015; i a Brussel·les, el 22 de març de 2016.

Els actes violents que s'han dut a terme en els últims anys a Europa demostren que l'amenaça terrorista prové majoritàriament de joves musulmans de 1^a, 2^a o 3ª generació que viuen a Occident, però també d'individus que s'han convertit a l'Islam. Aquests són joves que “tras un proceso de radicalización se disponen en ocasiones a provocar la muerte de cientos de personas e incluso la suya propia” (Forriol, 2014, p.137). Així doncs, no són pocs els europeus que s'inicien a la fe islàmica i acaben involucrats en els processos de radicalització, que tenen com a finalitat la captació de nous aliats per fer la gihad.

El terrorisme religiós és un fenomen molt complex que explota amb certa facilitat els descontents existents en diferents comunitats musulmanes envers Occident. És per això que s'està davant d'un fenomen ambiciós i de difícil solució, que es perllongarà al llarg del temps. És necessari, per tant, analitzar-lo amb detall per a conèixer a què ens estem enfrontant (Villar, 2009).

Una de les fases més importants, en tots els grups terroristes, és aquella que té relació amb el procés de reclutament i de radicalització. Aquest procés ha experimentat una gran evolució en els darrers anys; en part, gràcies a l'arribada d'Internet, que ha permès una agilització i un escurçament temporal del procés. S'ha produït un gran salt pel que fa a nivell qualitatiu, però també a nivell quantitatiu; Internet ha permès arribar a tots els racons del món (Forriol, 2014).

És per aquest motiu que el present estudi té la intenció d'esbrinar quina és l'evolució que ha sofert el procés de reclutament emprat en el terrorisme gihadista. L'anàlisi dels mètodes utilitzats per al reclutament, així com la posada en coneixement dels factors que mouen als joves europeus a radicalitzar-se, permetrà en un futur prevenir la captació que s'està produint a Occident; incidint així sobre el fenomen

que va en augment i que tant preocupa a la societat europea contemporània (Melamed, 2015).

Per tal d'acomplir amb la finalitat de la investigació aquest treball consta, en primera instància, d'un apartat destinat a la formulació del problema, que permetrà entendre quina és l'actualitat en matèria de reclutament. A més, aquest ajudarà a plantejar els objectius que es pretenen assolir amb l'estudi.

Amb la intenció de donar resposta als objectius s'elaborarà el marc teòric, on s'abordaran els trets distintius que caracteritzen el terrorisme. L'exposició del terme, així com, dels antecedents històrics i dels elements centrals característics, permetrà una millor comprensió del fenomen.

Un cop realitzat un breu repàs a l'actualitat, l'estudi es centrarà en el procés de reclutament. Un recull exhaustiu de la literatura existent en la matèria permetrà entendre quines són les etapes per les quals ha de passar un individu per a ser radicalitzat, facilitant així la seva entrada a la gihad. Obtinguda aquesta informació es passarà a analitzar els resultats extrets. Aquest anàlisi serà útil per, en última instància, elaborar les conclusions pertinents.

2. FORMULACIÓ DEL PROBLEMA

El 31 de maig de 2013, el Consell de Ministres va aprovar l'Estratègia de Seguretat Nacional (ESN), sota el títol de "*Un proyecto compartido*", on es contempla el terrorisme com la segona amenaça per a la seguretat Nacional del nostre país (Moliner, 2015). A això, cal sumar-li que en els darrers cinc anys s'ha produït una eclosió del gihadisme autòcton a Espanya sense precedents, que d'igual manera ha afectat a la resta de països occidentals (Reinares i García, 2015).

El 45% del total de detinguts a l'Estat espanyol des de 2013 fins al 15 de novembre de 2015 per la seva presumpta implicació o implicació en activitats relacionades amb el terrorisme gihadista eren de nacionalitat espanyola. Això significa que el percentatge d'individus detinguts amb dita nacionalitat en els darrers anys és tres cops superior "al contabilizado entre condenados por actividades relacionadas con

el terrorismo yihadista o muertos en acto de terrorismo suicida de 1996 a 2012” (Reinares i García, 2015, p.4)¹.

Les anteriors dades demostren que el terrorisme autòcton a proliferat en el nostre país, però la cosa no acaba aquí. L'estudi de Reinares i García (2015) exposa que, encara que en menor abast, també s'ha produït un sorgiment de dones, joves i individus conversos que s'han unit a la gihad.

En primera instància, i en relació a les dones, l'estudi indica que entre l'any 2013 i el 15 de novembre de 2015, a Espanya, del total d'individus que es van detenir per activitats relacionades amb el terrorisme gihadista, el 15,8% eren dones. Aquesta dada sorprèn si es té en compte que entre 1996 i 2012 cap dels condemnats o morts per terrorisme era del sexe femení.

En segon lloc, i fent referència a l'edat, s'ha de destacar que el 67,6% dels individus detinguts, entre el 2013 i el 15 de novembre de 2015, tenien entre 20 i 34 anys². Sent de 28,8 anys l'edat mitja del total d'individus que han estat aprehesos, això significa un descens en l'edat de detenció si es compara amb els condemnats o morts a Espanya entre 1996 i 2012, moment en que 7 de cada 10 dels individus pertanyia a la franja d'edat compresa entre 25 i 39 anys.

Per últim, cal destacar que entre els gihadistes detinguts a partir de 2013 hi ha un significatiu percentatge de conversos. Tot i que aquests individus representen una minoria, estadísticament és significativa, en la mesura que supera el llindar del 5%.

Totes les dades presentades anteriorment permeten concloure que el terrorisme gihadista a Espanya és un fenomen que va a l'alça. El flux de combatents cap a les files dels grups gihadistes que operen en zones de conflicte encenen actualment totes les alarmes de seguretat a Europa, ja que el retorn de molts d'aquests subjectes

¹ Tot i això, cal destacar que el 37,4% dels detinguts amb nacionalitat espanyola compta alhora amb la nacionalitat marroquí, això pot ser explicat per la proximitat geogràfica, així com per altres factors que han afavorit la immigració (Reinares i García, 2015).

² Concretament, entre les dones existeixen tres trams d'edat que compten amb més freqüència: de 15 a 19 anys, de 20 a 24 anys i de 25 a 29 anys, sumant el 82,3% del total de casos. En canvi, els trams d'edat amb major freqüència entre els homes són: de 20 a 24 anys, de 25 a 29 anys i de 30 a 34 anys, sumant el 71,6% del total de casos (Reinares i García, 2015).

radicalitzats al continent pot comportar un augment desaccelerat dels processos de radicalització islamista (Barrett 2014, citat a Melamed, 2015).

És aquesta proliferació dels processos de reclutament terrorista a Europa, que fa que em preguntí el següent: quines són les tècniques que empren els terroristes gihadistes per a la captació de nous aliats? Aquest treball doncs, neix amb la intenció de donar resposta a aquesta qüestió.

3. OBJECTIUS DE LA INVESTIGACIÓ

Presentat el problema existent en matèria terrorista, és necessari plantejar-se uns objectius. En aquest cas s'han dividit en tres categories: general, específics i final.

En primera instància, i com s'ha comentat anteriorment, l'estudi es centra en analitzar les tècniques de captació utilitzades pels grups terroristes en l'actualitat, per tant, l'objectiu general és el següent:

1. Esbrinar quin és el procés i les tècniques de captació i reclutament emprades pels terroristes gihadistes.

En segon terme, i per tal d'acomplir amb l'objectiu general, és necessari plantejar-se uns objectius específics, aquests són els següents:

- 1.1 Identificar quin és el perfil del reclutador a Occident.
- 1.2 Indagar quin és el perfil més buscat per al reclutament de nous aliats.
- 1.3 Esbrinar l'evolució que ha experimentat Espanya en matèria de captació terrorista gihadista en els darrers anys.
- 1.4 Analitzar quines són les diferències en el procés de captació tenint en compte la variable gènere.
- 1.5 Identificar quin és el procés que segueix el grup terrorista per aconseguir el 'rentat de cervell'.
- 1.6 Analitzar quines són les tècniques de captació terroristes emprades a Europa.

Per finalitzar, i com a objectiu final de l'estudi, cal senyalar que amb la realització d'aquest es pretén demostrar que les tècniques de captació i reclutament utilitzades pels grups terroristes han sofert una evolució considerable. Les xarxes de captació cada dia són més sofisticades, aconseguint així passar desapercebudes per les Forces i Cossos de Seguretat.

4. MARC TEÒRIC

4.1 Antecedents històrics del terrorisme

El terrorisme és un fenomen de profunda arrel històrica que ha tingut cabuda en totes les societats i cultures. Tot i que l'ús actual del terme neix amb l'època contemporània, amb la Revolució Francesa (1789), el fenomen ja era recurrent en la història, trobant-se precedents a la Grècia i Roma clàssiques, així com a l'Edat Mitjana (Garrido, Stangeland i Redondo, 2006).

El terrorisme va adquirir verdadera importància a finals del segle XVIII; l'augment del terror durant la Revolució Francesa va provocar el sorgiment del denominat terrorisme d'Estat. Però no va ser fins l'entrada del segle XIX que es va generalitzar el terrorisme entre els sectors anarquistes i nacionalistes. És en aquest període que floreix el terrorisme com a estratègia dels revolucionaris en la lluita contra l'Estat³.

És a partir dels anys 60 del segle XX que es viu una eclosió del terrorisme; moment en que s'associa a una violència d'Estat i a grups d'extrema esquerra o ultranacionalistes.

Així doncs, a finals del segle XX i principis del XXI s'experimenta una globalització del fenomen. Els atemptats terroristes van “aumentando en gravedad, sin duda debido a la mayor eficacia destructiva de las armas de fuego y explosivos, y al desarrollo de los medios de comunicación que permiten una gran facilidad para la planificación, ejecución y difusión de los atentados” (Garrido, Stangeland i Redondo, 2006, p.779).

³ Aquesta tipologia de terrorisme neix amb el propòsit d'inspirar a les masses socials a rebel·lar-se contra la maquinària opressiva existent.

Degut a la globalització i gravetat dels atemptats, el terrorisme ha passat de ser un assumpte que afecta a tota la comunitat internacional. Es considera que el fenomen amb els anys 90 ha entrat en una nova etapa d'expansió, després d'un llarg període, iniciat en 1986, en el que els atacs es veien disminuïts any rere any. És per això que resulta primordial crear un instrument mundial sense precedents dirigit a reforçar “las acciones nacionales, regionales e internacionales para combatir el terrorismo” (Naciones Unidas, 2006).

4.2 Concepte de terrorisme

Tot i que el terrorisme s'ha convertit en un fenomen mundial, en l'actualitat ni la jurisprudència ni la doctrina s'ha posat d'acord en relació al concepte; ni en la ONU ni en els EE.UU hi ha una definició clara i precisa. Tampoc en els organismes governamentals existeix unanimitat al respecte.

Tal i com apunten Garrido, Stangeland i Redondo (2006) existeixen problemes a l'hora de separar el terrorisme d'altres formes de violència. Això, juntament al fet que les masses utilitzen el terme de manera indiscriminada, dificulta l'existència d'una definició clara, concreta i precisa.

Així doncs, la inexistència d'una definició de terrorisme, comporta una macro utilització del concepte, que s'adapta a qualsevol circumstància de facto. Així s'observa si s'acudeix al diccionari de la Real Acadèmia Espanyola (2016), institució que defineix el terme de la següent manera: <<1. Dominación por el terror / 2. Sucesión de actos de violencia ejecutados para infundir terror / 3. Actuación criminal de bandas organizadas, que, reiteradamente y por lo común de modo indiscriminado, pretende crear alarma social con fines políticos>>.

La definició de la RAE no aporta informació concreta, és per això que resulta imprescindible acudir a l'Assemblea General de les Nacions Unides, qui defineix el terrorisme com els “actos criminales con fines políticos concebidos o planeados para provocar un estado de terror en la población en general, en un grupo de personas o en personas determinadas”. A més, afegeix que aquests actes són “injustificables en todas las circunstancias, cualesquiera sean las consideraciones políticas, filosóficas, ideológicas, raciales, étnicas, religiosas o de cualquier otra

índole que se hagan valer para justificarlos” (Naciones Unidas, 2008, p.6). El Consell de Seguretat de la ONU va preferir aprofundir més en aquesta definició, és per això que afirma que és:

Cualquier acto... destinado a causar la muerte o lesiones corporales graves a un civil o a un no combatiente, cuando el propósito de dicho acto, por naturaleza o contexto, sea intimidar a una población u obligar a un gobierno o a una organización internacional a realizar un acto o a abstenerse de hacerlo (Naciones Unidas, 2008, p.6).

A mode de conclusió, cal senyalar que no existeix una definició acceptada internacionalment, tot i això que en aquest treball es destaca la realitzada per Anguita (2010), qui intenta englobar les dues de la ONU, exposades anteriorment. Dita autora entén el terrorisme com:

Una estrategia de relación política basada en el uso de la violencia y de las amenazas de violencia por un grupo organizado, con objeto de inducir un sentimiento de terror o inseguridad extrema en una colectividad humana no beligerante y facilitar así el logro de sus demandas (p.156).

Com es pot observar, el terme *terrorista* comporta una enorme càrrega negativa que neix de la naturalesa horrible de l'acte criminal. És per aquest motiu que els terroristes no volen ser nomenats amb aquesta terminologia i prefereixen autodominacions que els identifiquin amb soldats, lluitadors per la llibertat, etc. (Sanmartín, 2005).

4.3 Elements centrals del terrorisme

El terrorisme té característiques molt indesitjables que el fan diferent a altres fenòmens violents.

En primera instància, l'atemptat terrorista és un acte premeditat, que té com a víctimes directes a la població no combatent. Els grups terroristes tendeixen a buscar preferentment les seves víctimes entre la població civil, però no limita els seus atemptats en ella. Sanmartín (2005) assenyala que també s'ha de considerar terrorisme tots aquells actes que atempten contra la vida de policies o militars no combatents en temps de pau.

En segon lloc, l'autor citat esmenta que el terrorista es caracteritza per la seva finalitat, que no consisteix tant en matar sinó en infondre terror en l'audiència que

presència l'atemptat. A través del temor que provoca, pretén que la societat acovardida forci canvis en l'*statu quo*. Les víctimes directes són un mer instrument per aconseguir l'objectiu primordial que és "intimidar a todo aquel que observe directamente o tanga noticia del atentado terrorista" (Sanmartín, 2005, p.23).

En definitiva, es pot assenyalar que tot grup terrorista comparteix els següents elements: "el uso o amenaza de usar la violencia; una motivación política; y la creación de una presión psicológica mediante el terror para lograr un determinado propósito" (Garrido, Stangeland i Redondo, 2006, p.780).

4.4 El terrorisme en els nostres dies: la immolació terrorista

En els darrers anys diversos grups terroristes internacionals han convertit les missions suïcides en una de les seves principals senyes d'identitat, degut a la seva indubtable eficàcia. Aquesta tàctica els hi reporta un seguit d'avantatges:

En primera instància, amb la immolació es pretenen aconseguir un impacte psicològic intens. L'objectiu principal dels grups terroristes és coaccionar a la societat i alterar la seva conducta, i això ho aconsegueixen mitjançant les immolacions. Aquestes sembren el pànic degut a la seva imprevisibilitat, fet que provoca una sensació d'angoixa a la població civil, que es tradueix en un canvi en el comportament de tota la societat en general (Calvo, 2008).

Alhora, els grups terroristes consideren que els atemptats suïcides són una opció molt convenient en el sentit que eviten que els seus autors siguin interrogats; impossibilitant així l'obtenció d'informació potencialment perillosa (de la Corte, 2009).

Un dels altres avantatges d'utilitzar màrtirs és l'alta cobertura mediàtica que es rep, aquesta permet captar més fàcilment l'atenció internacional que qualsevol altra classe d'atemptat. La publicitat permet que els grups terroristes es puguin comunicar amb diferents audiències de manera internacional. Per una banda, es transmet als governs i col·lectius amenaçats una imatge absent de restriccions morals, i amb determinació assassina i fanàtica. Per altra, els atacs suïcides i els seus discursos presenten als seus actors com a víctimes d'un conflicte.

A partir d'aquí sorgeixen dues audiències susceptibles a aquesta última postura. En primer lloc, certs sectors de l'opinió pública internacional. I en segon, aquells col·lectius que comparteixen interessos i característiques identitàries amb les organitzacions, on s'inclouen els simpatitzants. D'aquesta última audiència sorgeixen individus que interpreten els atemptats com un reclam dirigit a sumar membres en la lluita del grup terrorista, fet que fa que s'uneixin a les files de voluntaris pel martiri (de la Corte, 2009).

Per tot el que s'ha exposat, es pot afirmar que en certa manera els grups terroristes fan ús dels atacs suïcides per a captar aliats per a la causa. A través de la publicitat que se'n deriva d'aquests anuncis que la immolació en atacs terroristes assegura l'entrada en el Paradís, això fa possible que molts reclutes s'uneixin amb la intenció última de morir en combat sense tenir que esperar el Dia del Judici (García, 2014).

Per altra banda, la publicitat generada permet captar a individus que tenen la intenció de deixar empremta en el món (Tobeña 2005, citat per Garrido, Stangeland i Redondo, 2006)⁴.

4.5 En cerca de la popularitat

Són nombrosos els grups terroristes que fan ús de la publicitat adquirida mitjançant els seus actes criminals. Aquests utilitzen la cobertura dels mitjans de comunicació per estendre el seu missatge, augmentant així la seva popularitat.

Dita popularitat és utilitzada pel seu propi benefici. Empren els *mass media* per enviar missatges als seus simpatitzants i seguidors, i al mateix temps aprofiten per animar a participar a dites persones en la seva batalla particular contra l'adversari (Ruiz de Azcárate, 2015).

En els darrers anys les milícies terroristes també han fet ús d'Internet per a distribuir propaganda. D'aquesta manera han aconseguit augmentar la popularitat, la influència i el nombre de seguidors i combatents. Aquesta idea la defineix de manera molt clara Weimann (2004), qui exposa que:

⁴ Per a conèixer més informació de la immolació terrorista perpetrada per la dona consultar l'annex 10.1.

Antes de la llegada de Internet, las esperanzas de conseguir publicidad para sus causas y acciones dependía de lograr la atención de la televisión, la radio y la prensa. Ahora, el hecho de que los propios terroristas controlen de manera directa el contenido de sus sedes les proporciona mayores posibilidades de influencias (p.2).

Per tot el que s'ha exposat, es pot afirmar que la xarxa global d'Internet ha suposat un element crucial per a la expansió del que avui dia es coneix com la "generació gihad". Internet i la seva globalització ha fet possible que individus separats per milers de kilòmetres i assentats en societats diferents puguin comunicar-se entre ells i intercanviar tant informació com experiències (Cano, 2008).

4.6 El nou ús d'Internet

Els terroristes en els darrers anys han utilitzat Internet com a eina bàsica per a la propagació, aquí radica la importància del fenomen. Aquests, a part de difondre les seves ideologies i actuacions, l'utilitzen per a la captació de nous reclutes (Gutiérrez, 2012).

A mode d'exemple, es poden citar dades de 2007 del Ministeri d'Interior d'Aràbia Saudita, on s'observa perfectament la importància que ha adquirit Internet per a la captació terrorista. Dit Ministeri "afirmaba que el 80% de todos los jóvenes saudíes que habían sido reclutados por los yihadistas en su país, lo habían sido utilizando Internet" (Gutiérrez, 2012, p.11).

Tal i com apunta Gutiérrez (2012) els joves comencen a visitar les pàgines amb contingut terrorista per curiositat i mica en mica van entrant en contacte amb els administradors de les webs, de tal manera que acaben accedint a vídeos amb contingut alligador, que els encoratja a unir-se a les files de la gihad.

En definitiva, es pot afirmar que Internet juga un paper essencial per la primera crida d'atenció "de los posibles futuros terroristas y la puesta en comunicación de éstos con grupos ya asentados en su zona" (Flores, 2008, p.37). A més, resulta una eina útil per a la recaptació d'informació sobre els usuaris visitants dels seus llocs web que, en última instància, permet adaptar els missatges transmesos per a que resultin més atractius, aconseguint així un major nombre d'aliats.

4.7 Reacció penal

L'ús propagandístic d'Internet ha tingut en l'última dècada un creixement descomunal. Així ho mostren les dades exposades per Gadea (2015), qui informa que en l'any 1998 els terroristes tenien menys de 20 llocs webs disponibles, però a dades del 2005 aquesta xifra es va veure elevada a un milió de llocs webs actius que oferien informació de combat i propaganda terrorista. Dita dada, unida a l'ús d'Internet pels grups terroristes com a eina per a la captació de nous reclutes, ha fet alarmar a les institucions internacionals, és per això que els Estats han pres mesures en l'assumpte.

Sense anar més lluny, cal destacar que a Espanya, en el darrer any, s'ha produït una reforma del CP amb l'objectiu de reaccionar enfront la captació de terroristes a través de les xarxes socials, les comunicacions electròniques o les pàgines webs o fòrums. En l'actualitat, i amb la nova LO 2/2015, el poder judicial, a part de sancionar la captació, l'adoctrinament, l'ensinistrament, etc., que ja estava previst en el CP 1995, ha incorporat la sanció a la persona que rep l'adoctrinament, sigui per part d'un altre o per ell mateix (autoadoctrinament) (Gabari, 2015).

La reforma en el CP espanyol denota que l'Estat està preocupat per l'increment de captació terrorista que s'ha produït en el nostre país. A mode d'exemple, cal destacar que a 28 de novembre de 2015 *El Diario* exposava que en el que anava d'any s'havien detingut a Espanya un total de 95 persones per la seva vinculació amb organitzacions que promovien l'ideari gihadista.

L'augment de les xarxes de captació i l'enviament de persones per a la seva incorporació a l'organització terrorista Daesh, juntament a l'existent alarma social, explica la reforma penal duta a terme en la matèria.

5. METODOLOGIA

Per a realitzar el present estudi s'ha recorregut a la metodologia documental, ja que la principal finalitat d'aquest és elaborar una revisió acurada de la literatura existent en matèria de captació terrorista.

El treball consisteix en una revisió teòrica, amb abast internacional, que té com objectiu esbrinar quin és el procés de reclutament que es segueix per a captar nous aliats gihadistes. Es pot afirmar, per tant, que el present estudi es troba englobat dins d'una perspectiva humanístic-interpretativa, on la meta principal és descriure i interpretar la realitat de la fenomenologia social que envolta la captació de nous membres per a la lluita terrorista.

Tal i com apunten León i Montero (1997) la concreció metodològica d'aquesta perspectiva es basa en l'adopció d'una metodologia d'enfocament holístic, on el que es pretén és estudiar la realitat en la seva globalitat, en el seu context i sense fragmentacions; tot tenint en compte el criteri de veracitat (el grau de confiança), el criteri de credibilitat (que s'aconsegueix en contrastar diferents fonts d'informació), el criteri d'aplicabilitat (relacionat amb la possibilitat de generalització de les explicacions a altres contextos), el criteri de transferibilitat (que estableix l'aplicabilitat d'enunciats de caràcter descriptiu o interpretatiu en un context donat), el criteri de consistència (relacionat amb el grau de replicació d'una investigació en un mateix context, propiciant els mateixos resultats), el criteri de neutralitat o independència (que s'aconsegueix assegurant que la investigació es crea en base a la pròpia recerca, i no és influenciada per judicis ni interessos de l'investigador) i, per últim, el criteri de conformitat (que permet garantir que l'estudi no es troba influenciat per biaixos personals, supersticions i falses creences).

Per tot el que s'ha dit, es pot afirmar que la tècnica d'investigació utilitzada en el present treball és l'estratègia d'investigació denominada anàlisi documental, degut a que té la finalitat de descobrir i generar coneixement a partir de l'anàlisi crític de dades aparentment desconnectades (Botero, 2016).

L'anàlisi de documents es caracteritza per ser una activitat sistemàtica i planificada que consisteix en examinar documents, registres i materials oficials i públics, disponibles com a font d'informació (León i Montero, 1997). La investigació documental permetrà reunir, organitzar, difondre i recuperar tota aquella informació que es troba en les formes impreses de transmissió de coneixement (Botero, 2016), i que té relació amb el procés de reclutament de nous aliats.

6. RESULTATS

6.1 Perfil dels reclutadors

Amb l'objectiu de conèixer les tècniques de captació utilitzades pels grups terroristes, resulta essencial esbrinar primer quin és el perfil d'individu que s'encarrega d'aquesta tasca dins l'organització.

La literatura existent assenyala que pràcticament tots els individus residents a Occident que s'ocupen de les activitats de reclutament gihadista tenen un passat com a combatents mujahidins⁵, és per això que han estat sotmesos a l'entrenament ideològic, religiós i militar (Cano, 2008). Tot i que no existeix un perfil únic de reclutador, molts d'ells comparteixen característiques comunes.

En primera instància cal destacar que els reclutadors que actuen a Europa són subjectes que mantenen vincles directes amb les organitzacions terroristes. Això els permet enviar als nous membres a regions d'Afganistan, Pakistan, Mauritània, etc., on seran sotmesos a un entrenament ideològic i militar (Cano, 2008).

En segona instància, els reclutadors acostumen a ser individus capaços de generar admiració i respecte entre els membres candidats, per la seva imatge de saviesa i lideratge (Cano, 2008). El lideratge carismàtic que mostren afavoreix l'adopció ideològica i acceptació dels mitjans violents per aconseguir els objectius marcats (Abuza 2006, citat a Marco, 2009)

En tercer terme, es caracteritzen per posseir formació religiosa; que resulta imprescindible per a traslladar una carga doctrinal fonamentada en el coneixement de la religió islàmica. Tal i com apunten Nesser (2006) i Burke (2002) el "conocimiento del Corán es necesario por cuanto se transforma en el principal vehículo reclutador" (Marco, 2009, p.77). És per aquest motiu que destaca la figura de l'imam radical, qui actua en les institucions religioses com a principal difusor de

⁵ S'anomena mujahidí al musulmà que està compromès amb la gihad (Lorenzo-Penalva, 2013). És a dir, Al Qaeda i els grups satèl·lits donen als terroristes el nom de mujahidins, el que es tradueix com a 'combatents de l'Islam' o 'soldats de l'Islam' (Rodrigo, 2008).

la ideologia gihadista. La seva oratòria el permet arribar a molts musulmans de segona i tercera generació, facilitant així la tasca de captació (Forriol, 2014).

En quart lloc, els reclutadors són hàbils en aprofitar-se de la crisi d'identitat dels joves musulmans assentats a territori europeu. Dita habilitat els hi facilita el procés de captació notòriament (Cano, 2008).

Per últim, i com s'ha comentat, els reclutadors posseeixen experiència en combat. Aquesta és una de les característiques més valorades: “Aquellos que regresan del combate son tratados como ídolos dentro del imaginario colectivo musulmán, y por tanto la capacidad de convencimiento que poseen es enorme” (Sentència 35/2005, citat a Marco, 2009, p.77)⁶.

6.2 Perfil del possible recluta

Un cop definides les característiques dels reclutadors terroristes, cal centrar-se en el perfil de l'individu reclutat.

L'estudi de Cano (2008) exposa que els reclutadors acostumen a incidir en aquells entorns on s'assenta un gran percentatge de població immigrant musulmana. I posa com exemple les famoses *banlieues* franceses⁷, que acostumen a actuar com a 'santuaris ideològics' del pensament islamista radical. Les comunitats ètniques, pel seu aïllament i puresa, són les més vulnerables a patir una eventual penetració d'ideologies de caràcter extremista. No és d'estranyar que el sentiment d'aïllament de l'individu musulmà de la societat autòctona majoritària es converteixi a llarg termini en un desig d'adherir-se a altres membres de la mateixa religió i cultura. L'edat, el gènere, l'estatus familiar i socio-econòmic, etc., així com els factors

⁶ Per a obtenir més informació dels reclutadors consultar l'annex 10.2.

⁷ Les *banlieues* franceses són grans conjunts residencials construïts als anys 60 i 70 que van ser ocupats per les classes populars, això és treballadors francesos i immigrants. Amb els anys el primer col·lectiu va poder marxar-hi, però el segon s'ha quedat vivien en el seu urbanisme popular, que desconnectat de l'entramat urbà fa que s'assemblin a fortalezes que han acabat convertint-se en guetos. En l'actualitat hi viuen aproximadament 4,5 milions de persones a tot França i estan sent assenyalades com el cau del llop en matèria gihadista. “L'estat etiqueta els (*banlieues*) més perillosos com a Zona Urbana Sensible (ZUS) o Barri Prioritari” (Martí, 2016).

psicològics dels individus que viuen en aquestes comunitats, poden facilitar el procés de radicalització per part dels reclutadors.

La bibliografia exposa que no és possible acotar un perfil concret, però si que es pot tenir en consideració les diferents circumstàncies que faciliten la captació per l'organització gihadista⁸ (Crenshaw 2001, citat per Marco, 2009).

En primera instància, són més vulnerables de ser reclutats els individus conversos, és a dir, aquells que s'han convertit a la fe islàmica i que han adoptat la versió més estricta i rigorosa de l'Islam. Acostumen a ser persones que han après a acceptar la violència com a eina per a defensar la religió i per a perseguir la justícia per als seus 'germans'; a més, no solen presentar dificultats a l'hora de trencar amb els vincles afectius anteriors a la seva conversió (Marco, 2009).

En segon terme, destaquen els musulmans immigrants radicalitzats, presents en les societats occidentals, i que culpen a l'entorn que els ha acollit de les injustícies que pateix la comunitat musulmana (Verkaaik 2004, citat a Marco, 2009). Acostumen a ser persones solitàries que arriben a Occident, on es posen en contacte amb cercles islamistes radicals per a sentir-se protegits (Cano, 2009); i només mantenen contacte amb les persones que freqüenten els ambients religiosos afins a les seves creences (11-S Informe 2004, citat a Marco, 2009).

En tercera instància, trobem als musulmans procedents de països aràbics i pertanyents a famílies acomodades, que es traslladen a Occident per cursar estudis universitaris. En aquest cas, el factor que els fa vulnerables és el sentiment de confusió que experimenten respecte a la nova situació. La separació amb la comunitat d'origen, junt a la incapacitat d'entendre molts aspectes quotidians del seu nou entorn, són factors que poden contribuir a la creació d'una situació d'aïllament social i una crisi d'identitat, que és aprofitada pels reclutadors (Cano, 2009).

Per finalitzar, els musulmans de segona o tercera generació també es troben dins del col·lectiu més vulnerable. Aquest, en gran part, està format per:

⁸ Per a conèixer més informació consultar l'annex 10.3.

jóvenes, muchos nacidos en Europa y de origen norte africano o asiático. Mantienen lazos débiles con los países de origen padeciendo anomia social, sintiéndose desplazados y marginados por la sociedad europea. En muchos casos presentan marginalidad, delincuencia, exclusión social, sirviendo de caldo de cultivo perfecto para las organizaciones radicales (Leiken 2004, citat per Marco, 2009, p.78).

Tot i els perfils comentats, es pot concloure que “no existe un único perfil que permita identificar a un terrorista en potencia sino varios perfiles diferentes que evidencian la individualidad de los procesos de radicalización islamista” (Azzam 2007, citat per Melamed, 2015, p.72).

6.3 Mecanismos de reclutament i radicalització

Un cop identificats els factors que fan vulnerable a l'individu per a la seva captació, es passarà a analitzar els mecanismes de reclutament i radicalització utilitzats.

Com s'ha exposat al llarg del marc teòric, les tècniques de captació utilitzades pels grups terroristes han sofert un gran avenç des de l'aparició de les noves tecnologies. Tot i això, abans del sorgiment i extensió de l'ús d'Internet, altres tècniques eren emprades per al reclutament de nous aliats. A continuació es realitzarà una descripció dels contextos on es produeix el procés de captació, és a dir, 'el rentat de cervell'.

6.3.1 Sistemes de reclutament i radicalització a Orient

En primera instància es troba la família com a factor que influència al potencial terrorista. En el si de la família acostuma a fomentar-se una reinterpretació dels actes, que produeix que certes accions deixin de ser censurables a nivell moral o religiós. En aquest context els argots apresos juguen un paper molt important, ja que es passa a interpretar l'atemptat com una acció, excloent així la connotació negativa del terme (Sanmartín, 2005).

Per altra banda, el fet que un membre de la família sigui terrorista també influeix en el 'rentat de cervell', ja que aquest és titllat com un heroi per a l'entorn més proper. La possibilitat que aquest pateixi injustícies per part dels qui acabaran sent les seves víctimes té una forta influència en la figura del potencial terrorista.

Sanmartín (2005), en definitiva, assenyala que la majoria dels terroristes ho són per tradició, la socialització comença en el mateix moment en que neixen. És en l'entorn familiar que s'imposen les bases de la peculiar visió del món que s'aniran desenvolupant amb el transcurs del temps. Dites bases seran utilitzades per a donar legitimitat a les accions del futur terrorista, afectat per les injustícies viscudes en el context familiar.

En segona instància cal senyalar les escoles com a lloc on es produeix en 'rentat de cervell'. L'autor indica que són nombroses les entitats alcoràniques que actuen com a viviers de terroristes islamistes⁹.

Als nois que viuen en les madrasses (escola alcorànica) se'ls educa de tal manera que creuen firmament en l'obligació de defensar i estendre l'Islam mitjançant la gihad. El 'rentat de cervell' és tal que molts dels nens pensen que "morir con la espada en la mano combatiendo en la senda de Dios es la mayor alegría que se puede dar a los padres" (Sanmartín, 2005, p.125).

Per finalitzar, l'autor destaca les institucions religioses com a organitzacions propícies al 'rentat de cervell', on els imams radicals inciten a fer la gihad¹⁰. Tot i això, també esmenta que el col·lectiu d'amics, les organitzacions juvenils, etc., poden completar el procés de socialització del potencial terrorista.

6.3.2 Sistemes de reclutament i radicalització a Occident

Un cop analitzats els diferents contextos utilitzats per a la captació de nous aliats a Orient, es passarà a aprofundir en els mecanismes emprats a Occident.

Segons l'estudi de l'Escola Superior de les Forces Armades (ESFAS), que té per autor a Tarrero (2010), la presència i activitat de les xarxes gihadistes s'ha convertit en un fenomen estructural a Espanya. En els darrers anys s'ha produït un augment

⁹ A mode d'exemple, es pot indicar que només a Pakistan es calcula que existeixen més de deu mil institucions alcoràniques que inciten a la gihad (Sanmartín, 2005).

¹⁰ Segons el diccionari de la Real Acadèmia Espanyola, l'imam és: <<1. Encargado de presidir la oración canónica musulmana, poniéndose delante de los fieles para que estos lo sigan en sus rezos y movimientos / 2. Guía, jefe o modelo espiritual o religioso, y a veces también político, en una sociedad musulmana>>. Així doncs, l'imam és l'autoritat religiosa que dirigeix l'oració.

de la implantació de l'islamisme radical: d'origen magrebí, islàmic, paquistanès, etc.

Al nostre país operen diverses xarxes terroristes, i aquestes compten amb diferents característiques que cal destacar: “el origen de sus miembros; su localización geográfica; las funciones realizadas; los objetivos que persiguen; la relación que mantienen dichas redes con el entramado yihadistas global; y los sistemas de movilización y reclutamiento” (Tarrero, 2010, p.15).

L'estudi exposa que una part important de les xarxes terroristes es van formar un cop els individus ja residien a Espanya. És per aquest motiu que és important conèixer quines són les vies utilitzades per al reclutament.

Com s'ha comentat en apartats anteriors, les xarxes gihadistes aprofiten els moments de vulnerabilitat dels individus per a la seva captació. Hi ha diversos factors que faciliten els processos de radicalització islamista, com són la pèrdua del treball, la influència d'un líder carismàtic, la percepció de marginació i opressió política, etc. (Preth 2007 i Veldhuis i Staun 2009, citat a Melamed, 2015). A més, “las redes sociales y las interrelaciones personales facilitan el acercamiento a un grupo que a su vez canaliza sentimientos de frustración, alienación, odio y venganza, particularmente eficaces en contextos sociales desestructurados y abrumados por la marginación” (Tarrero, 2010, p.21).

En els darrers anys, els grups terroristes han fet ús dels avenços tecnològics per fer arribar el seu missatge, i per promoure conductes radicals i violentes. Tot i això, des d'antic han utilitzat les mesquites, les presons, els centres de reunió (cibercafès, locutoris, gimnasos, etc.) i els espais de vulnerabilitat (centres d'acollida, d'ensenyament, d'assistència social, etc.) com a àrees hàbils per a dur a terme el procés de captació.

a) Mesquites i oratoris

Segons l'estudi de l'ESFAS (2010), les xarxes terroristes en la dècada de 1990 van començar a utilitzar les mesquites i oratoris com a espais segurs per atraure “a simpatizantes con la causa yihadista e integrarlos en la estructura del movimiento” (p.5-11). Tot i que l'activitat en dits espais es va veure reduïda per la pressió policial

a partir de l'11-S, en l'actualitat se segueix duent a terme de manera menys explícita (Jordán, 2011).

Els radicals encarregats de la captació assisteixen de manera discreta a determinats oratoris, tant legals com clandestins, on tracten de contactar amb nous simpatitzants. Els reclutadors, un cop han identificat a les seves preses, les estudien amb deteniment (grau de compromís, disciplina, etc.) (Gil, 2008); per després procedir a la primera presa de contacte, on es cita al potencial recluta a trobaments més privats (Tarrero, 2010).

Com s'ha comentat anteriorment, la captació en els espais de culte ha disminuït, tot i això, encara existeixen imams radicals que inciten a la gihad. Aquests, amb les seves ensenyances, es dediquen a canalitzar les frustracions dels joves musulmans, que se senten maltractats per Occident, i frustrats pels valors que hi regnen. En aquests casos les figures religioses s'encarreguen d'augmentar l'odi cap a Occident, mentre prediquen amb les bondats de l'Islam i els seus temps de plenitud (Sanmartín, 2005)

b) Centres Penitenciaris

A les presons existeix un ambient hostil, on l'individu necessita formar part d'un grup per rebre recolzament afectiu i seguretat física (Jordán, 2011); és per això que les xarxes terroristes utilitzen aquests espais per entrar en contacte amb militants i augmentar així els valors islamistes radicals (Tarrero, 2010).

Tal i com indica l'estudi de l'ESFAS (2010), a les presons europees existeix afinitat cap a les persones del mateix origen nacional i cultural, com és el cas dels reclusos procedents de Marroc, Algèria, etc.; això provoca que es formin grups tancats de caràcter ètnic-religiós, que afavoreixen la captació¹¹.

¹¹ D'igual manera, la literatura demostra que les barreres idiomàtiques dels funcionaris dificulten la tasca de control pel que fa als textos i audiovisuals que circulen per l'establiment penitenciari. Els traductors que revisen el material provinent de l'exterior es veuen desbordats per supervisar i controlar la introducció de propaganda gihadista a la presó. Per la qual cosa, és comú que els interns utilitzin membres de les xarxes terroristes per introduir, als centres penitenciaris, material que enalteix el terrorisme, facilitant així la captació de nous reclutes en aquest entorn (Tarrero, 2010).

c) Altres zones

Per altra banda, les xarxes terroristes es preocupen de reclutar nous partidaris en molts altres llocs dels mencionats, com poden ser els centres de trobada. Els reclutadors acostumen a acudir a aquells llocs on pensen que poden trobar potencials reclutes per ser espais de vulnerabilitat. Per regla general, procuren integrar-se en les oracions, en les conversacions i activitats dutes a terme per joves musulmans; establint així la primera presa de contacte (Tarrero, 2010).

Les zones on s'instal·len les ONG d'acollida, ajuda i assistència resulten idònies per a la trobada de potencials reclutes. Alhora, els negocis i comerços com els locutoris, carnisseries, punts de venda d'artesanía i roba tradicional són llocs que serveixen com a punt de trobada social de les comunitats immigrants; per la qual cosa, resulten molt útils per a que l'organització terrorista entri en contacte amb la comunitat, facilitant així la transmissió del discurs de captació i fanatització (Gil, 2008).

d) Internet

Com s'ha anat mencionant al llarg de treball, Internet ha estat utilitzada en els darrers anys com una eina per a la captació de nous terroristes, així ho mostra l'estudi de l'ESFAS (2010):

La participación individual o colectiva en lo que se ha denominado “Web 2.0”, foros yihadistas o redes sociales dirigidas por predicadores radicales poco conocidos, la consulta habitual de este tipo de sitios web, y la suscripción a listas de distribución radicales juegan un papel de primer orden en la formación de la subcultura yihadista y, por tanto, en los procesos de radicalización (p.5-14).

Els grups terroristes han sabut utilitzar Internet per a detectar i aproximar-se a individus o grups potencialment reclutables. Aquests són conscients que multitud de joves musulmans del món sencer tenen accés a aquesta eina i, per consegüent, a la ideologia terrorista present a milers de Webs i fòrums (Cano, 2008; Forriol, 2014). Els terroristes, coneixedors d'aquesta tendència, han incrementat la producció de material en idiomes europeus, per arribar al màxim públic possible (Europol 2010, citat per Jordán, 2011).

La gran rellevància que ha agafat Internet ha contribuït a que es trobin multitud d'organitzacions que tenen com a finalitat màxima preservar, entre els seus membres, una identitat musulmana de caràcter extremadament conservador i tradicional. Així doncs, les plataformes religioses de caràcter salafista¹² que es troben en la xarxa poden ser fàcilment instrumentalitzades pels reclutadors amb fins de captació, reclutament i adoctrinament. Tot i que dites organitzacions no permeten el terrorisme, en alguns aspectes “sí que se aproximan a su interpretación del Islam y (...) pueden convertirse en ‘calderos’ o ‘canteras’ para quienes realizan misiones de captación” (Cano, 2008, p.78).

Per acabar, cal senyalar que els moviments religiosos islamistes radicals resulten molt atractius per certs segments de les comunitats musulmanes assentades a Occident, sobretot per aquell sector de joves musulmans de segona i tercera generació, que es troben confrontats amb certs conflictes. Aquests busquen solucions simples i ràpides als seus problemes a través de La Web i els fòrums; és per aquest motiu que no és d'estranyar que en els últims anys s'hagi produït un moviment per part de molts joves que decideixen marxar per dur a terme la seva gihad. Són joves que es radicalitzen ràpidament mitjançant la lectura a Internet, molt d'ells, inclús, no tenen contacte amb cap reclutador o organització adscrita o afí a l'islamisme radical. Ans el contrari, en molts dels casos Internet ha estat una eina que els ha proporcionat “los conocimientos necesarios tanto para desarrollar determinadas estrategias de ataque (...) sin necesidad así de someterse a un entrenamiento paramilitar en Afganistán” (Cano, 2008, p.79).

¹² El salafisme és una ideologia que busca convertir la doctrina en un codi que reguli la conducta quotidiana. “Hace de la norma una virtud. En el caso de Europa, el salafismo desarrolla un discurso de oposición activa en relación a la sociedad occidental, que es vista como contraria a los valores y principios de la vida islámica. Desafiando las normas e instituciones occidentales, y corrigiendo las distracciones de los musulmanes con respecto a su observancia religiosa, pretende reconstruir una comunidad autosuficiente y exclusiva” (Moreras, 2015).

6.3.3 Sistemes de reclutament i radicalització de la dona occidental

Exposats els diferents contextos que faciliten la captació de nous integrants a les organitzacions terroristes, cal fer un petit parèntesis per explicar les vies de reclutament i radicalització utilitzades per a atraure a la dona occidental.

En primer terme, és imprescindible assenyalar que les organitzacions terroristes no utilitzen les mateixes vies per arribar als homes que a les dones. En el cas dels homes, com s'ha comentat, destaca l'ús de la presó, mesquites i altres espais. En canvi, els estudis demostren que la participació de les dones en les activitats terroristes bàsicament està promoguda per l'atracció d'un home, familiar o parella sentimental.

A més, la funció dins de la milícia terrorista també varia segons el gènere de la persona. Mentre que l'home se'l destina a les dimensions més operatives, a la dona se la relaciona amb aquelles activitats de recolzament i d'atenció a la llar (García, 2015).

Gran part de les dones europees que han entrat a formar part dels grups gihadistes ho han fet després de conèixer a terroristes musulmans. El matrimoni mixt amb aquests ha afavorit la conversió a la fe islàmica i la posterior entrada a la milícia terrorista (Cano, 2009).

Dit això, cal destacar que Internet també ha estat utilitzat com una eina per arribar a la figura femenina. En els darrers anys les autoritats han detectat un augment dels casos en que les dones europees han contractat matrimoni a distància amb mujahidins, o bé tenien la intenció de viatjar per a fer-ho a Orient. Moltes d'elles són seduïdes per una visió romàntica de la vida al Califat; altres s'uneixen amb la intenció de lluitar en primera línia de combat, cosa que mai succeirà. El terrorisme gihadista manté a les dones lluny de la pràctica activa de la violència, desenvolupada principalment per la figura masculina (García, 2015).

6.4 Procés de captació

Un cop esmentats els diversos contextos utilitzats per a la primera presa de contacte, cal indicar quin és el procés que segueixen les xarxes terroristes en la majoria dels casos.

En primera instància, destaca la fase de preradicalització, que es du a terme en les mesquites, locutoris, etc., bàsicament en aquelles zones on es localitza població més vulnerable. En aquesta fase el reclutador es centra en analitzar als potencials candidats a ser reclutats; es fixa en si l'individu és receptiu o vulnerable, si ha estat discriminat o segregat, en les seves condicions socioeconòmiques, etc. (Melamed, 2015). Un cop identificat dit subjecte, el reclutador busca establir conversacions de caràcter trivial; en algunes ocasions actua com a psicòleg, i es mostra com un interlocutor comprensiu i conseller de confiança.

En el cas d'Internet, la primera presa de contacte té lloc a través del correu electrònic, que els reclutadors utilitzen per obtenir dades personals que ajuden a verificar els antecedents de l'individu; després ja s'estableix el primer contacte físic (Ranstorp, 2005). Així doncs, després de la conversació inicial, els reclutadors conviden als joves a participar en reunions invoqués, on es parla de la situació de l'Islam en el món, del què significa ser un 'bon musulmà' i de la importància de mantenir-se allunyat de la delinqüència, les drogues, etc. La invitació i participació en aquestes reunions suposa un escàs compromís, ja que és la forma que els grups terroristes utilitzen per a conèixer més profundament als candidats i establir així un sentiment d'unió (Cano, 2008). Dites reunions acostumen a realitzar-se en el camp, amb l'excusa de gaudir d'una excursió o d'una agradable tertúlia (Tarrero, 2010).

Posteriorment, els temes tractats en dites reunions van adquirint un to més exaltat, es passa de parlar de la situació d'injustícia del món musulmà, a elevar els mujahidins o a mirar documentals sobre la lluita a Algèria, Txetxènia, Afganistan i Iraq. Aquestes reunions tracten temes més sensibles, per la qual cosa, acostumen a realitzar-se en domicilis particulars, en comerços, en restaurants, etc. En aquest moment és quan entra en joc la segona fase, la de conversió i identificació, on l'individu, comença a interioritzar la basant més radical de l'Islam, és a dir, experimenta una socialització a l'odi i a la subcultura de la violència (Melamed,

2015). Normalment en la fase de conversió els reclutadors utilitzen les xarxes socials i la propaganda gihadista; l'ús de gravacions de vídeo i àudio, així com de llibres, revistes, discursos extrets d'Internet i altres fonts, com són els textos religiosos, ajuden a alimentar els sentiments de frustració, alineació, odi i venjança que sent l'individu envers Occident (Tarrero, 2010).

Per finalitzar, les xarxes terroristes reforcen el procés de captació amb la tercera fase, la de radicalització. En aquesta etapa fan ús de les trucades telefòniques freqüents, invitacions per a menjar, préstec de llibres i DVD, etc. De tal manera que a part de la participació a les reunions, s'asseguren que la persona percebi que se li està donant un tracte individualitzat. L'objectiu és millorar l'acceptació dels plantejaments extremistes i violents, així com el sentiment d'adhesió a idearis radicals (Tarrero, 2010). A més, el contacte constant permet mantenir a l'individu més allunyat del seu entorn social. El líder busca desenvolupar sentiments d'afinitat personal, de companyerisme, de parentesc o amistat, aconseguint així donar lloc al procés de desindividualització¹³.

Per tot el que s'ha exposat, es pot afirmar que els joves poden seguir diversos itineraris abans d'esdevenir membres d'un grup terrorista. Tal i com indica Sanmartín (2005) en determinades ocasions el jove comença el seu procés de socialització en una família estrictament religiosa, en d'altres la família no juga un paper essencial. Aquest últim és el cas d'aquells terroristes que han emigrat a Occident o que han nascut en el se de famílies immigrants. En aquest cas es tracta de joves que intenten trobar un significat a la seva existència. Són individus que mostren una identitat difusa; que s'han sentit exclosos, aïllats, humiliats i maltractats en el món occidental pel simple fet de provenir de famílies estrangeres. Aquest sentiment de recel i odi front un món occidental que els rebutja, resulta molt favorable pels reclutadors, que es converteixen en una veu amiga que els ensenya com entrar a l'Islam més radical.

¹³ El procés de desindividualització de la persona es produeix quan el subjecte perd la seva identitat individual per tal d'adaptar-se a la forma de parlar, pensar i actuar del si del grup; en aquest cas, el grup terrorista (Soria 2006, citat per Albiñana, 2014).

Es la voz que les dice que en el pasado fueron grandes y que lo fueron porque eran puros. Nadie era más poderoso que nosotros, porque Alá estaba de nuestro lado. (...) Por eso, la democracia que da el poder al hombre y no a Alá es un atentado contra el verdadero islam. (...) Hay que volver a Alá y cumplir sus dictados. Alá (...) nos manda llevar su nombre a todos los rincones de la Tierra empleando para ello la fuerza de la mente, la palabra y la espada (Sanmartín, 2005, p.147-148).

Frases com les anteriors són les que aconseguen que el jove, ressentit amb Occident, s'iniciï a la fe islàmica; i que es comenci a oposar als principis i valors de la societat que els acull, però que els resulta aliena. Les paraules dels amics i imams, que actuen com a reclutadors, tenen la finalitat de provocar en el jove un sentiment de superioritat envers el món occidental, considerat hedonista, materialista i consumista; que s'acaba convertint en un sentiment d'odi¹⁴.

Arribat a aquest punt d'odi cap a tot el context occidental, el jove ja està preparat per a ser reclutat com a mujahidí. Aquest és el moment oportú per a que el reclutador comprometi al jove amb el dictat d'Alà, és a dir, amb la gihad contra infidels i apòstates.

Així doncs, és aquest itinerari el que recorre el potencial terrorista reclutat entre immigrants o fills d'immigrants. Com s'ha pogut observar, la família no hi juga un paper important ni decisiu en la seva trajectòria. És més, segons Sanmartín (2005), els familiars acostumen a “sentirse profundamente avergonzados al tener conocimiento de lo hecho por sus hijos o hermanos” (p.150).

Per la qual cosa, es pot concloure que el procés de captació utilitzat varia molt segons el context en el que es produeix. El procés de reclutament en el món oriental és completament diferent. En aquest entorn és la mateixa família la que inicia al jove en l'odi, és a dir, és en el si de la família en que “aprenden a odiar al enemigo e interiorizan ideas y creencias acerca de la grandeza de responder con el terror a sus injusticias, reales o ficticias” (Sanmartín, 2005, p.150).

¹⁴ El sentiment d'odi que floreix en els joves musulmans, víctimes del procés de captació, creix envers aquelles persones que deprecien, amb la seva presència, llocs sagrats de l'Islam, o massacren i roben territoris aliens, o envaeixen països pel la seva importància geopolítica, etc.

Aquestes creences interioritzades en l'etapa infantil seran reforçades en les escoles alcoràniques, on aprendran que l'honor més gran és morir lluitant per Al·là, i que no hi ha camí més ràpid cap al Paradís que morir com a shadid, és a dir, com a màrtir.

6.5 Procés d'adoctrinament i entrenament

Per acabar, i un cop exposat el procés de captació, s'ha de fer referència al procés de radicalització i d'adoctrinament. En aquesta matèria s'han elevat dues postures.

Una primera posició defensa que l'última generació de terroristes gihadistes “no es producte ni de la pobresa, ni de la ignorancia, ni de un proceso de ‘lavado de cerebro’ religioso” (MI5 2008; Sageman 2004 i 2008, citat per Trujillo, Alonso, Jiménez-Ferrer i Ramírez, 2009, p.3). Sinó que els nous terroristes neixen a partir d'un procés d'autoreclutament basat en els vincles d'amistat. Així doncs, el seu procés d'adoctrinament es realitza mitjançant l'ús d'Internet, des d'on intercanvia coneixements i pràctiques i reforça les seves posicions ideològiques. El terrorista format per Internet pateix un adoctrinament que es consolida i reforça gràcies al compromís grupal i de llaços d'amistat (Kirby 2007, citat a Trujillo et al., 2009).

En segona instància, es troba la segona postura, que entén que els processos de radicalització i adoctrinament és fruit d'un procés de manipulació psicològica dirigit sistemàticament i conscientment per un líder carismàtic. En aquest cas es considera que hi ha un alt nivell d'adoctrinament i d'abús psicològic grupal (Trujillo et al., 2009), on es busca que el terrorista, recentment reclutat, s'aïlli del seu entorn familiar i social, afavorint així el seu vincle amb els companys de missió (Merlos, 2007).

L'autor Rodríguez-Carballeda (1992) va realitzar una classificació de les tècniques de manipulació psicològica coercitiva, que encara resulten útils per a l'adoctrinament dels terroristes islamistes (Trujillo et al., 2009). Aquestes es poden observar als annexos (10.4), tot i això, de manera general es pot dir que entre les tècniques emprades per a l'adoctrinament destaca l'ús de l'aïllament social i la creació d'un llenguatge propi, ambdues tècniques faciliten l'adhesió en el grup i la floració del sentiment de companyerisme i pertinença. La falta d'informació de persones alienes a l'organització facilita la creació de les condicions ideals per a la

maduració i la pervivència de les actituds fanàtiques, facilitat així el procés del 'rentat del cervell' (de la Corte 2006, citat a Merlos, 2007).

7. ANÀLISIS DE RESULTATS

Un cop exposada la bibliografia existent en matèria de reclutament gihadista es pot afirmar que les tècniques de captació que utilitzen les xarxes terroristes han sofert una evolució considerable, però continuen sent efectives.

Tot i que les vies d'accés a l'individu han variat, els mètodes utilitzats continuen sent similars. En primer lloc, el reclutador es fixa en el potencial recluta; i un cop identificat s'estableix el vincle mitjançant el suport psicològic. A partir d'aquí s'inicia, per tant, el procés de manipulació psicològica; en el que s'aïlla al jove del seu entorn social i se'l comença a socialitzar amb les idees més extremistes. És en aquest moment que l'individu va interioritzant l'Islam més radical, que permet la violència i demonitza a l'adversari. Tot i l'existència d'aquesta postura, hi ha autors que defensen que aquest procés d'adoctrinament o socialització el du a terme el mateix individu; és aquest que, sense cap manipulació psicològica, interioritza l'ús de la violència com una eina útil per a la lluita dels seus ideals.

Un cop esmentat això, i per tot el que s'ha exposat anteriorment, cal indicar que les xarxes terroristes disposen d'un 'equip' encarregat de les labors de captació i radicalització. Aquest està format per professionals de diferents àmbits, però una característica que tenen en comú és que anteriorment han estat combatents mujahidins, per la qual cosa, han realitzat un entrenament ideològic, religiós i militar; el qual és utilitzat per atraure als joves a les files de la gihad.

Així doncs, la literatura demostra que no existeix un perfil únic de reclutador. Tot i que destaca la figura de l'imam radical, es troben altres individus, com activistes i predicadors radicals, que actuen per al reclutament. L'únic requisit imprescindible és que tinguin una formació religiosa, ja que es considera que aquesta és la principal font de reclutament.

La figura anteriorment exposada acostuma a freqüentar les mesquites i oratoris i altres zones de trobada de la població immigrant, com poden ser els locutoris, els

cibercafès, etc. Tot i això, també hi és present a les Institucions Penitenciàries. El reclutador bàsicament és una figura que es caracteritza per aprofitar-se de les vulnerabilitats i febleses dels més joves. Aquest és conscient que molts dels immigrants d'Europa, sobretot en l'etapa de l'adolescència, pateixen una crisi d'identitat. El sentiment d'estar aïllat de la societat autòctona provoca un estat d'odi, rebuig i enuig envers Occident, que és aprofitat pels reclutes.

Tot i que la bibliografia assenyala que no existeix un perfil d'individu reclutat, si que indica que els reclutadors acostumen a fixar-se en els immigrants musulmans, ja siguin de 1^a, 2^a o 3ª generació, perquè són els que menys vincles tenen amb la societat europea i, per tant, els més fàcils de radicalitzar mitjançant el 'rentat de cervell'. Per altra banda però, també posen interès en aquells individus que s'han convertit en la fe islàmica; per ser persones que majoritàriament han adoptat la versió més estricta i rigorosa de la religió. Finalment, amb l'anàlisi de documents s'observa una tendència en reclutar als individus que es troben a Europa per una qüestió d'estudis. Aquests individus són fàcilment captats perquè no tenen una xarxa estable en el país de destí, per la qual cosa, busquen recolzament en les comunitats d'immigrants on es situen els reclutadors.

Els casos exposats anteriorment permeten afirmar que no existeix un perfil de recluta unitari, sinó que els individus que són captats per les xarxes gihadistes mostren diferents orígens nacionals, ètnics, socials, inclús els nivells educatius són diferents. Per tant, es conclou que no és un fenomen associat a la pobresa, a la ignorància o a l'exclusió social; sinó que aquest afecta a tota tipologia de persones independentment de les seva professió o condició social. Tal i com indica el professor Javier Jordán, els individus reclutats es poden classificar en dues categories. La primera està formada per aquelles persones que presenten una vida normal, que parlen el castellà, i amb una edat que ronda la trentena, inclús alguns tenen titulació universitària. En canvi, la segona categoria, està formada per aquell col·lectiu de subjectes que quasi no tenen ingressos econòmics i que posseeixen un treball precari, a més, en la majoria dels casos no estan integrats en la societat autòctona i freqüenten un ambient més marginal (Gil, 2008).

Com s'ha esmentat, el reclutament a Europa acostumava a tenir lloc a les mesquites o en els centres de reunió, tot i això, en els últims anys s'ha produït un increment de la captació realitzada per Internet. Per la qual cosa, es pot afirmar que la via ha evolucionat, però el procés segueix sent similar, i és el següent: els reclutadors s'aproximen a aquells individus que els hi semblen de confiança i que presenten una certa vulnerabilitat. Un cop identificats, es contrau una relació de confiança, on el reclutador actua com a confident i 'psicòleg'. Aquest és el mateix procés que es segueix a Internet, però en aquest cas el contacte és virtual. Un cop s'estableix una relació més estreta, els subjectes són convidats a participar en reunions, on es parla de l'Islam i de la impuresa d'Occident. En aquestes xerrades els reclutadors identifiquen aquelles persones que estan més entregades a la religió, és per això que les conviden a reunions més privades, on s'eleva la figura del majahidí i s'exposa la injustícia que viu el món musulmà. És també en aquest moment en que la xarxa de reclutament inicia el procés d'aïllament i 'rentat de cervell', ja que es comencen a produir trucades continues, invitacions per a menjar, etc., donant així un tracte individualitzat segons les necessitats. Quan el sentiment de pertinença i desindividualització arriba al punt idoni, l'organització comença a socialitzar a l'individu en matèria terrorista, donant així pas a la gihad.

Un cop exposat això, s'ha d'esmentar que el procés de captació que es realitza als individus presenta certa diferència si es té en compte la variable de gènere. Mentre que als homes s'arriba a través de les mesquites, centres penitenciaris, etc.; a les dones s'accedeix a través del matrimoni. És la parella masculina la que enganya i manipula a la dona, exigint-li que actuï de determinada manera perquè així ho diu Al·là.

Per últim però, s'ha de comentar que en els darrers anys s'ha produït un augment de l'ús d'Internet per al reclutament de les dones. Aquestes, al utilitzar les xarxes socials, entren en contacte amb gihadistes que es troben en el seu país d'origen, els quals els hi prometen que si fan la gihad viuran en el paradís, que tindran accés a tot. Dits discursos aconsegueixen convèncer a aquelles dones que no han generat un vincle amb la societat europea, de tal manera que acaben abandonant el país per a fer la seva gihad; tot i que la realitat que es troben un cop arriben a Orient és ben diferent, ja que la seva funció bàsica és la de tenir cura de la llar.

En definitiva, es pot afirmar que la globalització i l'ús d'Internet ha obert una via molt important per a la captació d'individus, tot i això, les vies utilitzades antigament no han quedat obsoletes. Els reclutadors segueixen fent ús de les mesquites, locutoris i Centres Penitenciaris a Occident per a captar nous aliats, mentre que a Orient continua imperant la radicalització des de la infància, que es produeix a través de les famílies, escoles o institucions religioses.

8. CONCLUSIONS

Per a finalitzar, cal esmentar que aquest estudi s'ha realitzat amb l'objectiu d'exposar les tècniques de captació que són utilitzades pels grups gihadistes. És per això que s'ha dut a terme una revisió exhaustiva de la literatura existent en la matèria per a donar resposta als objectius plantejats en un inici.

Així doncs, el primer objectiu específic consistia en identificar el perfil de reclutador més comú a Occident. Un cop dut a terme l'anàlisi documental, es pot afirmar que no existeix un perfil únic de reclutador, sinó que més aviat aquest pot estar present en tots els ambients i en totes les professions; tot i això destaca la figura de l'imam radical com a principal reclutador en les mesquites i oratoris. L'únic que tenen en comú tots els reclutadors és el fet que en un moment de les seves vides han estat sotmesos a entrenament ideològic, religiós i militar. A més, es caracteritzen per ser persones que han participat en conflictes bèl·lics i que són capaços de generar admiració i respecte entre els membres candidats a ser captats. Per últim, s'ha de destacar que són membres hàbils en aprofitar-se de les crisis d'identitat dels joves musulmans, són conscients que el suport en els moments més difícils poden facilitar la seva inserció a les files de la gihad, per la qual cosa, actuen en els períodes de major vulnerabilitat, això és durant l'adolescència, en la majoria dels casos.

El segon objectiu plantejat consistia en indagar quin és el perfil més buscat per al reclutament de nous aliats. Així doncs, l'anàlisi de la bibliografia permet concloure que en aquest cas tampoc no existeix un perfil unitari, tot i això es pot afirmar que les xarxes terroristes acostumen a fixar-se en aquells individus que es mostren més aïllats de la societat occidental o que estan en cerca de la seva pròpia identitat. Els

subjectes que presenten major probabilitat de ser captats, per sentir-se defraudats i enutjats amb Occident, són: els immigrants de 1^a, 2^a i 3ª generació, entre els quals es troben els que venen a cursar estudis superiors; i els conversos, que acostumen a adoptar una basant més radicalitzada de l'islam. Aquests factors provoquen, en la majoria dels casos, que l'individu no tingui un xarxa social estable i que es senti marginat, discriminat, etc., a més, les carències econòmiques, socials i els conflictes polítics o personals no són d'ajut. El conjunt de totes aquestes vulnerabilitats fa que la persona es converteixi en un blanc fàcil per les xarxes de reclutament.

El tercer objectiu anava dirigit a esbrinar quina és l'evolució que ha experimentat el nostre país en matèria de captació terrorista gihadista en els darrers anys. Referent a aquest punt cal concloure que les xarxes de reclutament segueixen actuant en les mateixes zones que en antic, això és en les mesquites, Centres Penitenciaris i altres zones de reunió de la població immigrant, com són els locutoris, centres culturals, cafeteries, etc. Tot i això, en els últims anys s'ha produït un gran canvi amb l'arribada d'Internet. Aquesta eina ha permès que la captació s'expandís a nivells indescriptibles, fins a tal punt que ha sorgit el que s'anomena autoadoctrinament. Les xarxes terroristes són capaces d'aconseguir aliats sense fer quasi cap moviment, la simple creació i pujada de propaganda a la xarxa d'Internet ha facilitat la radicalització de molts individus que se sentien descontents i enutjats amb el món Occidental. En definitiva, Internet ha obert una via d'accés immensa, que ha permès arribar a tot un col·lectiu d'individus que anteriorment resultava impensable. Això ha tingut una gran repercussió en les xifres de reclutament a Europa, que s'han vist incrementades. L'arribada d'Internet ha permès arribar a un nou col·lectiu, format per dones, joves i conversos.

Això ens porta a parlar del quart objectiu, que consistia en analitzar quines són les diferències en el procés de captació si es té en compte la variable de gènere. En referència a aquest, cal indicar que de forma general les dones són captades un cop casades, ja que són els marits els que les inicien en els processos de radicalització. Tot i això, últimament s'ha observat una tendència pel que fa al reclutament de dones mitjançant Internet. Aquestes són enganyades, la propaganda gihadista els promet que la inclusió en les seves files els permetrà lluitar per l'alliberació del poble musulmà; això provoca que moltes noies decideixin marxar d'Europa per a

casar-se amb un mujahidí; però a l'hora de la veritat, al arribar als països islàmics es donen compte que la seva única funció és la de tenir cura de la llar i la família.

Per altra banda, el cinquè objectiu consistia en identificar quin és el procés que segueix el grup terrorista per aconseguir el 'rentat de cervell'. Un cop analitzada la teoria es pot concloure que el primer que fan les xarxes reclutadores és establir un primer contacte amb els potencials reclutes. Establert un lligam de confiança i companyerisme, els individus són convidats a participar en reunions on es parla de l'Islam; posteriorment, se'ls convida a reunions més privades, on es parla dels conflictes de Síria, Iraq, de la impuresa d'Occident, etc. Per últim, i per a completar el procés de desindividualització, els reclutadors passen a establir un contacte continu i individualitzat, que permet aïllar al subjecte del seu context, iniciant-lo així en la seva gihad. Així doncs, es pot afirmar que el 'rentat de cervell' que es produeix a Occident s'inicia quan la persona es mostra més vulnerable, el recolzament psicològic en determinats moments resulta molt útil per a la captació d'aliats. En canvi, el 'rentat de cervell' a Orient s'inicia des del mateix moment en el que es neix, la família i les escoles juguen un paper molt important, se'ls socialitza en la subcultura de la violència des d'un inici.

Per tot el que s'ha comentat, es pot finalitzar l'estudi donant resposta al darrer objectiu, que plantejava analitzar quines són les tècniques de captació terroristes utilitzades a Europa. Un cop realitzat l'estudi, es pot concloure que les vies de captació de gihadistes s'han expandit amb l'arribada d'Internet. Tot i això, els terroristes continuen accedint als individus de la mateixa manera. Aquests es centren en els col·lectius frustrats, desestructurats i que han estat marginats de la societat europea. Les crisis d'identitat de la població musulmana, així com el sentiment de discriminació i segregació són emprats per a implantar una socialització basada en l'odi i la subcultura de la violència. Dita socialització, en l'actualitat, s'aconsegueix mitjançant el visionat de propaganda extremista, on s'hi troben textos, vídeos, àudios, etc. Per últim, només cal destacar que el sentiment d'afinitat i companyerisme, junt al procés de desindividualització, resulta clau en el procés de reclutament. Aquest finalitza quan la persona ha estat completament radicalitzada i només pensa en fer la seva gihad, la qual li permetrà l'entrada al Paradís.

En definitiva, s'ha de comentar que les tècniques de captació que utilitzen els grups terroristes són molt sofisticades. La inexistència d'un perfil de reclutador i reclutat unitari dificulta la labor policial considerablement. És per això que la millor manera de lluitar contra aquest fenomen és a través de campanyes de sensibilització i conscienciació des de la infantesa. Si s'assoleix una millor integració de la població immigrant a la societat europea s'aconseguiran disminuir els alts índex de radicalització i reclutament.

8.1 Noves propostes de recerca

Per a concloure amb l'estudi presentat, resulta interessant incloure unes propostes per a la futura recerca; en aquest cas se n'esmentaran dues.

En primera instància, resultaria interessant realitzar un treball focalitzat en les tècniques de captació utilitzades per a reclutar a persones del gènere femení. Aquest és un fenomen que s'està presentant com una novetat, i a llarg termini, pot acabar resultant un problema important per a la societat europea, és per això que trobo adient estudiar-lo amb més profunditat.

En segon i últim terme, també considero que seria interessant dissenyar un pla de prevenció en l'àmbit tractat en aquest treball. La posada en coneixement dels factors que fan vulnerable a l'individu, així com, dels mètodes emprats pels grups terroristes per a la captació de nous aliats, pot resultar útil per a crear un pla encaminat a intervenir sobre aquesta problemàtica des de l'àmbit criminològic.

9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Albiñana, J. (2014). Término Crimipedia: Psicología Criminal. *Centro para el estudio y prevención de la delincuencia*. 1-18. Recuperat de: <http://crimina.es/crimipedia/wp-content/uploads/2015/11/Psicolog%C3%ADa-criminal.pdf.pdf>

Anguita, C. (2010). La delincuencia organizada: un asunto interior de la Unión Europea. Concepto, características e instrumentos para su neutralización. *Revista Española de Relaciones Internacionales*, (2), 152-172. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4844051>

Anònim (28 novembre 2015). Detenidos tres miembros de una red de captación y reclutamiento de terroristas. *El Diario*. Recuperat de: http://www.eldiario.es/politica/Detenidos-miembros-captacion-reclutamiento-terroristas_0_457054312.html

Baños, P. (2008). Mujer terrorista suicida, manipulación extrema. *Boletín Elcano*, (108), 1-23. Recuperat de: <http://biblioteca.ribei.org/1525/>

Baños, P. (2009). Análisis de los atentados suicidas femeninos. *Boletín Elcano*, (112), 1-23. Recuperat de: <http://biblioteca.ribei.org/1738/>

Botero, A. (2016). La metodología documental en la investigación jurídica: alcances y perspectivas. *Opinión jurídica*, 2 (4), 109-116. Recuperat de: <http://revistas.udem.edu.co/index.php/opinion/article/view/1350/1373>

Calvo, J. L. (2008). El efecto de los atentados suicidas sobre las unidades militares. *Athena Intelligence Journal*, 3 (1), 12-22. Recuperat de: http://www.infodefensa.com/wp-content/uploads/atentados_suicidas%5B1%5D.pdf

Cano, M. A. (2008). Internet y terrorismo islamista. Aspectos criminológicos y legales. *Eguzkilore: Cuaderno del Instituto Vasco de Criminología*, (22), 67-88. Recuperat de: <http://www.ehu.eus/documents/1736829/2176658/03+Cano.indd.pdf>

Cano, M. A. (2009). Perfiles de autor del terrorismo islamista en Europa. *Revista electrónica de ciencia penal y criminología*, (11), 1-38. Recuperat de: <http://criminet.ugr.es/recpc/11/recpc11-07.pdf>

de la Corte, L. (2009). Misiones suicidas al servicio de objetivos insurgentes y terroristas. *Cuadernos de estrategia*, (141), 111-159. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3077925>

Flores, M. L. (2008). Internet como herramienta del Integrisimo Yihadista. *Boletín de Información*, (303), 23-56. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2671631>

- Forriol, M. C. (2014). ¿Puede convertirse un joven musulmán europeo en yihadista?. *Intus-Legere: Historia*, 8(2), 129-146. Recuperat de: <http://intushistoria.uai.cl/index.php/intushistoria/article/view/66>
- Gabari, A. (2015). *La regulación del terrorismo en el CP: Una regulación de excepción* (Treball fi de grau). Recuperat de: <http://academica-e.unavarra.es/handle/2454/18400>
- Gadea, G. (2015). La libertad de expresión en el marco jurídico español referente al uso de internet con fines terroristas. *Opción*, 31 (especial 2), 333-356. Recuperat de: <http://produccioncientificaluz.org/index.php/opcion/article/view/20395>
- García, A. (2014). El concepto islámico de martirio. Dins J.M. Miura i J. C. Arboleda (coord.), *Lágrimas en la lluvia: Estudios sobre la muerte y los muertos*, 283-289. Sevilla: Aconcagua Libros. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=564577>
- García, C. (2015). El papel de las mujeres en la yihad global. *Revista de Occidente*, (406), 35-48. Recuperat de: <http://www.revistasculturales.com/articulos/97/revista-de-occidente/1817/1/el-papel-de-las-mujeres-en-la-yihad-global.html>
- García, M. (2007). Del uso de referencias culturales islámicas para la acción yihadista en Europa. *Análisis del Real Instituto Elcano (ARI)*, (48), 1-7. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2284085>
- Garrido, V., Stangeland, P., & Redondo, S. (2006). *Principios de criminología* (3ª edición). Valencia: Tirant lo Blanch.
- Gil, J. L. (2008). España ante la amenaza del terrorismo internacional: el salafismo yihadista magrebí, un enemigo a las puertas. *Boletín de Información*, (307), 59-95. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3346648>
- Gutiérrez, A. (2012). Cómo el terrorismo islamista usa Internet. *Quadernos de criminología: revista de criminología y ciencias forenses*, (19), 8-13. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4111887>
- Jordán, J. (2011). Un estudio preliminar sobre las tendencias del terrorismo yihadista en Europa. *Monografías del CESEDEN: La influencia social del Islam en*

la Unión Europea, 122, 205-234. Recuperat de:
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4545175>

León, O. G i Montero, I. (1996). *Diseño de investigación: Introducción a la lógica de la investigación en Psicología y Educación* (2ª edición). Madrid: McGraw-Hill.

López, M. J. i Núñez, M. C. (2009). Psicopatía versus trastorno antisocial de la personalidad. *Revista Española de Investigación Criminológica*, 7 (1), 1-17. Recuperat de: <http://www.criminologia.net/pdf/reic/ano7-2009/a72009art1.pdf>

Lorenzo-Penalva, J. (2013). Yihad, martirio y evolución del terrorismo islámico global. *Instituto Español de Estudios Estratégicos (IEEE)*, (106/2013), 1-9. Recuperat de:
http://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2013/DIEEEO106-2013_EvolucionTerrorismoIslamico_J.LorenzoPenalva.pdf

Marco, F. (2009). *La evolución organizativa del terrorismo Yihadista en España (1996-2006)* (Tesi doctoral). Recuperat de:
<http://digibug.ugr.es/bitstream/10481/2337/1/18025134.pdf>

Martí, J.M. (10 gener 2016). Les ‘banlieues’ franceses: l’islam contra el laïcisme de combat. *Ara*. Recuperat de: http://www.ara.cat/internacional/banlieues-franceses-lislam-laicisme-combat_0_1501649884.html

Melamed, J. D. (2015). Europa ante la amenaza del radicalismo religioso del Estado Islámico. *Revista de Relaciones Internacionales, Estrategia y Seguridad*, 11 (1), 63-83. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5329254>

Merlos, A. (2007). El auge del salafismo armado y sus implicaciones en el espacio de seguridad euro-magrebí: el caso del terrorismo suicida. *VIII Congreso Español de Ciencia Política y de la Administración Política para un mundo en cambio*, 1-23. Recuperat de:
http://www.aecpa.es/uploads/files/congresos/congreso_08/area7/GT-23/MERLOS-ALFONSO.pdf

Moliner, J. A. (2015). La política de defensa de España ante la amenaza del terrorismo yihadista. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*, 1 (1), 1-16. Recuperat de: <http://digibug.ugr.es/bitstream/10481/38629/1/Vol1-No1-1.pdf>

Moreras, J. (9 abril 2015). La utopía salafista. *El periódico*. Recuperat de: <http://www.elperiodico.com/es/noticias/opinion/utopia-salafista-4083935>

Naciones Unidas (8 setembre 2006). *Acciones de las Naciones Unidas contra el Terrorismo: La Asamblea General de las Naciones Unidas aprueba la Estrategia Mundial contra el Terrorismo*. (99ª Sesión plenaria). Recuperat de: <http://www.un.org/es/terrorism/strategy-counter-terrorism.shtml>

Naciones Unidas (2008). Los derechos humanos, el terrorismo y la lucha contra el terrorismo. *Oficina de Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos*, (32), 1-83. Recuperat de: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Factsheet32sp.pdf>

Ranstorpe, M. (2005). Las bombas de Londres y el contexto estratégico más amplio. *Boletín Elcano*, (72), 1-6. Recuperat de: <http://biblioteca.ribei.org/816/1/ARI-100-2005-E.pdf>

Real Academia Española. (2016). Imam. *Diccionario de la lengua española* (23ª edición). Recuperat de: <http://dle.rae.es/?id=L0MvbBn>

Real Academia Española. (2016). Terrorismo. *Diccionario de la lengua española* (23ª edición). Recuperat de: <http://dle.rae.es/?id=Zd3L6Oc>

Reinares, F. i García, C. (2015). Terroristas, redes y organizaciones: facetas de la actual movilización yihadista en España. *Documentos de trabajo*, 18/2015, 1-24. Recuperat de: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_es/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/dt17-2015-reinares-garciacalvo-terroristas-redes-organizaciones-facetitas-actual-movilizacion-yihadista-espana

Rodrigo, F. J. (2008). La yihad en Francia, la presencia del terrorismo islamista y la lucha contra esta amenaza en territorio francés. *Archivos de Criminología*,

Seguridad Privada y Criminalística, (1), 1-21. Recuperat de:
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5259750>

Ruiz de Azcárate, J. (2015). Islam, terrorismo y medios de comunicación. *Instituto Español de Estudios Estratégicos (IEEE)*, (83/2015), 1-17. Recuperat de:
http://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2015/DIEEEO83-2015_Islam_Terrorismo_MediosComunicacion_J.Azcarate.pdf

Sanmartín, J. (2005). *El terrorista: cómo es, cómo se hace*. Barcelona: Ariel.

Sanmartín, J. (2007). ¿Qué es violencia? Una aproximación al concepto ya la clasificación de la violencia. *Daimon*, (42), 9-21. Recuperat de:
<http://revistas.um.es/index.php/daimon/article/view/95881>

Tarrero, O. (2010). Monografía: Islamismo radical en España. *Centro Superior de Estudios de la Defensa Nacional*. 1-122. Recuperat de:
http://www.defensa.gob.es/ceseden/Galerias/esfas/destacados/en_portada/ISLAMISMOx20RADICALx20ENx20ESPANA.pdf

Trujillo, H. M., Alonso, F., Jiménez-Ferrer, C., i Ramírez, J. J. (2009). Evidencias de manipulación psicológica coercitiva en terroristas islamistas. *Athena Intelligence Journal*, (4), 1-15. Recuperat de:
https://www.researchgate.net/publication/242192520_Evidencias_de_manipulacion_psicologica_coercitiva_en_terroristas_islamistas

Villar, C. (2009). Introducción. Dins Instituto Español de Estudios Estratégicos (Ministerio de Defensa). *La inteligencia, factor clave frente al terrorismo internacional*, (11-17). Recuperat de:
https://www.cni.es/comun/recursos/descargas/CE_141.pdf

Weimann, D. (2004). Terrorismo e Internet. *Revista científica electrónica de Educación y Comunicación en la Sociedad del Conocimiento*, (3), 1-6. Recuperat de:
http://www.ugr.es/~sevimeco/revistaeticanet/Numero3/Articulos/Formateados/Terrorismo_e_Internet.pdf

10. ANNEXOS

10.1 Immolació terrorista perpetrada per la dona

Com s'ha comentat amb anterioritat, l'ús d'atacs suïcides ha augmentat en els darrers anys. Sobretot s'ha viscut un imparable increment dels atemptats d'aquesta tipologia comesos per dones, especialment a Iraq.

La literatura existent en la temàtica assenyala que les dones tradicionalment s'han dedicat a activitats terroristes més per motius personals que ideològics, a diferència dels homes, que acostumen a reaccionar principalment per raons religioses o nacionalistes (Bloom 2005, citat per Baños, 2008). Així doncs, es pot afirmar que els grups terroristes s'aprofiten de les situacions personals de les dones per captar reclutes. A continuació es citaran alguns exemples (Baños, 2008).

En primera instància, els grups terroristes utilitzen el sentiment de venjança que tenen aquelles dones que han perdut un membre masculí de la família per reclutar a noves aliades.

En segon lloc, es beneficien de la pressió social que senten les dones en determinades societats. L'escassa probabilitat de casar-se i formar una família, així com la impossibilitat de tenir fills es tradueix en una gran estigmatització en certes cultures i això provoca que moltes dones es plantegin donar la vida per les seves societats, i l'única forma de fer-ho és unint-se als grups terroristes.

Per finalitzar, cal destacar que per a la captació de nous reclutes els grups s'aprofiten de la desesperació de les dones. En les societats orientals no és estrany que la dona perdi al seu marit, ja sigui per mort o per l'ingrés a presó, fet que té una gran repercussió en ella, qui veu el seu rol fortament lligat al destí del seu marit. De tal manera, no són poques les dones que veuen l'acte suïcida com una manera de posar fi a dita situació, al temps que assegurin la supervivència de la seva prole, que serà acollida pel grup ideològic que ha beneficiat amb l'acció terrorista.

En definitiva, tal i com apunta Baños (2008), els grups gihadistes s'aprofiten de les motivacions personals de les dones per aconseguir captar noves reclutes. Utilitzen estratègies de captació lligades a la set de venjança, normalment produïda fruit de

la mort o arrest d'un familiar o de la desesperació. Bàsicament es centren en reclutar a aquelles dones fàcilment manipulables i controlables que es troben en un moment de debilitat psicològica (Baños, 2009).

10.2 Agents involucrats en la fase de captació

Tal i com mostra la literatura, qualsevol àmbit professional és utilitzat per al reclutament, cosa que dificulta la labor policial. A mode d'exemple, cal destacar que al febrer de 2006 la Policia Nacional va detenir a Reus un presumpte terrorista (Mbarack el Jaafari), qui havia reclutat en aproximadament 8 mesos a 32 joves per perpetrar atacs suïcides a Iraq i Marroc. Aquest, segons fonts del Ministeri d'Interior, "vestía a la occidental, llevaba el pelo a lo rasta, trabajaba como albañil y sus correligionarios de la Mezquita que frecuentaba defendieron ante la prensa que era una persona normal y que en la comunidad no ocurría nada extraño" (García, 2007, p.6).

Tot i que en l'apartat corresponent s'han exposat les característiques principals de la figura del reclutador, s'ha d'esmentar, d'igual forma, l'informe del King's Collage del 2007, que després d'estudiar els diferents espais on es donen els processos de radicalització va analitzar els agents que intervenen en el reclutament: les organitzacions d'entrada, els predicadors radicals i els activistes (ESFAS, 2010). A continuació s'explicaran les característiques de cada col·lectiu:

En primera instància, es troben les organitzacions d'entrada, que són:

asociaciones o movimientos que, aunque no defiendan explícitamente la violencia, pueden facilitar los procesos de radicalización proporcionando marcos cognitivos cercanos al islamismo radical o introduciendo a los individuos en redes sociales donde es posible establecer un vínculo con militantes yihadistas (Tarrero, 2010, p.5-13).

En segon terme, es localitzen els predicadors radicals, que encara que no estan vinculats a una cèl·lula operativa, actuen com una xarxa social que facilita la radicalització gihadista.

I, per finalitzar, cal destacar els activistes, que compleixen les funcions d'exercir lideratge, mantenir la cohesió i unió del grup, gestionar les relacions externes amb altres xarxes gihadistes i reclutar a nous membres per al grup terrorista.

10.3 Elements que faciliten la captació i radicalització de l'individu

Els individus que intenten establir la seva pròpia identitat o una direcció en les seves vides presenten major predisposició a veure's abocats a un procés de radicalització.

Alguns dels elements que poden facilitar aquesta fase són:

- a) De índole econòmic (bloqueo de la movilidad económica); b) De índole social (alienación, discriminación, racismo); c) De índole político (conflictos internacionales en los que se encuentra envuelta la población musulmana); d) De índole personal (muerte de un familiar, búsqueda de una nueva dirección en la vida por parte de un individuo que ha sido excarcelado) (Cano, 2008, p.80)

Principalment, determinats esdeveniments polítics, com poden ser els conflictes existents a Afganistan, Iraq, Txetxènia, etc., són reiteradament utilitzats pels reclutadors, ja que són coneixedors que provoquen un sentiment d'indignació moral i de solidaritat amb el poble musulmà oprimat. Aquesta indignació, quan és reiteradament posada de manifest a través d'Internet, té un major eco en el col·lectiu musulmà que està experimentant una crisi d'identitat; el que pot donar lloc a que determinats subjectes es converteixin en 'musulmans renascuts'. Això ja constitueix un punt de partida pels reclutadors gihadistes.

En algunos casos, esos sentimientos son estimulados por los propios reclutadores, pero en otros se desarrollan de forma independiente, ya sea a través de la literatura y medios audio-visuales, ya sea a través de las innumerables páginas Web y foros de Chat donde estos individuos alienados de sus sociedades pueden intercambiar experiencias personales (Cano, 2008, p.80).

És en aquest procés d'auto-identificació que apareix la figura poderosa de l'Islam, que sembla tenir la resposta a totes les qüestions existencials dels joves. Amb el temps, l'Islam passa a convertir-se l'element central de les seves vides, de la seva forma de pensar i, finalment, de la seva forma d'actuar.

Durant aquesta fase l'individu utilitza Internet com a font per obtenir informació sobre la religió de referència, ja sigui mitjançant la lectura de llibres o textos, com comunicant-se amb altres subjectes que es troben en la mateixa situació. Així ho explica Cano (2008):

Con el tiempo, estos jóvenes comienzan a visionar vídeos sobre la yihad, así como a asistir a conferencias y encuentros de carácter privado donde se suele ensalzar la guerra santa contra los infieles. También participan en distintos foros de Chat; lugares donde también se suele discutir

sobre la yihad. Estas discusiones a través de la red permiten a muchos jóvenes musulmanes ir desarrollando una postura positiva hacia el Islam radical (p.81).

Per tot el que s'ha comentat, es pot concloure que els reclutadors es fixen en aquells individus musulmans, de naixement o per conversió, que es senten defraudats i enutjats amb el món Occidental.

10.3.1 Ideari social de l'individu que esdevé terrorista (Psicòpata vs Terrorista)

Un cop esmentat això, s'ha d'indicar que no són pocs els sectors socials que pensen que els terroristes són psicòpates¹⁵; tot i això, la literatura mostra que això no és així. Sense anar més lluny, cal comentar l'article de Sanmartín (2007), qui exposa que els psicòpates s'assemblen als terroristes pel simple fet que no empatitzen amb les víctimes, que són capaços de matar-les a sang freda i sense remordiments; tot i que la semblança és notòria, no deixa de ser pura similitud.

El terrorista, a diferencia del psicòpata, no se regodea con el mal. Simplemente, por el tipo de socialización recibido, no cree estar haciendo el mal. Para él sus atentados (para los que empleará el eufemismo «acciones») no forman parte del mal, sino del arsenal de instrumentos necesarios para defender a los buenos, que son los suyos. Eso es lo que ha aprendido. En eso es en lo que dogmáticamente cree. Cuando mate, si llega a matar, no lo hará pues por placer, sino como el soldado: por obligación (Sanmartín 2005^a, citat a Sanmartín, 2007, p.19).

La majoria de terroristes ni són psicòpates ni presenten altres tipus de patologies greus, simplement són persones normals que en algun moment de la seva vida han decidit deixar de seguir algunes de les pautes morals imposades socialment (Bandura 1994, citat a Sanmartín, 2005).

¹⁵ L'autor Sanmartín (2007) fa referència a la figura del 'psicòpata' per a diferenciar-lo del terrorista; tot i això, cal indicar que aquest terme no és acceptat en l'àmbit acadèmic degut a que "se trata de la denominación de una especie (psicopatías frente a neurosis o psicosis) mediante un nombre genérico, y además hace referencia a aspectos constitucionales, incluso hereditario, de carácter biológico y psicológico" (De Corral 1996, citat a López i Núñez, 2009, p.11). És per aquest motiu, que el concepte 'psicòpata' és substituït en el DSM-IV pel trastorn antisocial de la personalitat (TAP).

Un cop dit això, cal destacar que l'autor Sanmartín, en el llibre *El terrorista: cómo es, cómo se hace* (2005), exposa que els individus es converteixen en terroristes no perquè siguin psicòpates, sinó degut a que han passat per un rentat de cervell. Hi ha individus que són influenciats per la família, altres per l'escola, i d'altres per les institucions religioses.

10.4 Classificació de les tècniques de manipulació psicològica coercitiva

Rodríguez-Carbelleria l'any 1992 va realitzar una classificació de les tècniques de manipulació psicològica coercitiva que utilitzaven els grups terroristes per a la captació i adoctrinament (Trujillo et al., 2009). Aquestes són exposades a continuació:

En primera instància, es troben les tècniques de tipus ambiental, que consisteixen en aïllar la persona del món exterior; limitar l'accés a la informació; crear un estat de dependència existencial; i debilitar a l'individu tant física com psicològicament.

En segon lloc, hi ha les tècniques de tipus ambiental, que tenen l'objectiu d'activar el goig per aconseguir un estat emocional idíl·lic; i activar l'emoció de por, culpa i ansietat, facilitant així la manipulació.

En tercer terme, destaquen les tècniques de tipus cognitiu, on s'utilitza la denigració del pensament crític; les mentides i l'engany; a més, es persegueix la condescendència i identificació del grup; el control de l'atenció; el control sobre el llenguatge i l'alteració de les fonts d'autoritat.

Per últim, s'identifiquen les tècniques d'inducció d'estats dissociatius, emprades per a induir l'alteració de l'estat de consciència. Els mètodes utilitzats són els següents: ús de càntics; meditació, oració i pràctiques de no pensar; rituals de renúncia al passat; aïllament i privació sensorial; sobrecarrega sensorial; debilitament psicofísic; desenvolupament de labors monòtones i repetitives; i ús de drogues.

Totes les tècniques exposades anteriorment resulten realment útils per a dur a terme el procés de 'rentat de cervell', permeten crear les condicions ideals per a la

maduració i la pervivència de les actituds fanàtiques (de la Corte 2006, citat a Merlos, 2007). La socialització que es produeix en les primeres fases del procés d'adoctrinament és essencial per a potenciar el sentiment d'obediència a l'autoritat, així com l'absoluta i indestructible lleialtat al líder i a l'organització; la supressió de les desviacions i intents de dissidència; la necessitat de sacrifici o la demonització i deshumanització més acerada dels adversari, dels infidels occidentals (Post 2002, citat a Merlos, 2007).